

باسمه تعالی

فهرست مطالب

- ۳..... تضمینات حق دادخواهی در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر نظرات شورای نگهبان
- ۴..... مشارکت در حکمرانی؛ ثمره انقلاب اسلامی ایران و لزوم تعمیق.....
- ۵..... رویکرد نظام جمهوری اسلامی به صیانت از حق فرهنگ و آموزش اقلیتهای دینی و مذهبی.....
- ۶..... مطالعه‌ی حق مشارکت شهروندان در قانون‌گذاری متکی بر فناوری‌های نو ظهور.....
- ۷..... الزامات تأمین و تضمین حقوق شهروندی در جمهوری اسلامی ایران از منظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی).....
- ۸..... حق «پوشش زن» و انقلاب اسلامی.....
- ۹..... تضمین حقوق شهروندان در پرتو نظارت شورای نگهبان بر مصوبات مجلس شورای اسلامی.....
- ۱۰..... استنادپذیری منشور حقوق شهروندی در دیوان عدالت اداری.....
- ۱۱..... الگوی مطلوب رفع نقایص سازوکار دادرسی اساسی در ایران مبتنی بر مفهوم و مبانی آن.....
- ۱۲..... نقش دیوان عدالت اداری در حمایت از حقوق زنان.....
- ۱۳..... بررسی نقش انقلاب اسلامی در تأمین و تضمین حقوق شهروندی در ایران.....
- ۱۴..... تأثیر انقلاب اسلامی در احیاء و تضمین حقوق شهروندی با نگاه تطبیقی به قانون اساسی مشروطه.....
- ۱۵..... تحول مفهوم آزادی‌های عمومی بعد از انقلاب اسلامی.....
- ۱۶..... حق، فرهنگ و طبیعت انسانی.....
- ۱۷..... سازمان‌های مردم‌نهاد، امتداد خط مردم‌سالاری دینی در برابر بوروکراسی ناشی از استبداد.....
- ۱۸..... بررسی اعمال تبعیض مثبت در حق تصدی زنان بر مناصب مدیریتی در نظام حقوقی ایران.....
- ۱۹..... سامانه جامع رهگیری امور اداری.....
- ۲۰..... چالش‌های فراروی آزادی تجمعات و اعتراضات در جمهوری اسلامی ایران.....
- ۲۱..... ظرفیت‌های فناوری حقوقی برای تضمین حقوق عامه و ارتقاء ضمانت اجرای آن.....
- ۲۲..... ملازمه مفاهیم حقوق شهروندی با تأکید بر نظام حقوقی ایران.....
- ۲۳..... بررسی ماهیت و اصول دادرسی منصفانه و نقض آن در رژیم شاهنشاهی پهلوی.....
- ۲۴..... امکان‌سنجی تحقق مفهوم حاکمیت از مشروطه تا انقلاب اسلامی.....
- ۲۵..... تحلیل آزادی تجمعات و تظاهرات در نظام حقوقی ایران و اسناد بین‌المللی.....
- ۲۶..... نقد و بررسی طرح اصلاح موادی از قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری از منظر حقوق شهروندی ..

تضمینات حق دادخواهی در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر نظرات شورای نگهبان

نام پدیدآورنده: علی فتاحی زفرقندی، کمال کدخدامرادی

چکیده:

تبیین و بررسی تضمینات مستخرج از رویه شورای نگهبان در زمینه صیانت از حق دادخواهی افراد علاوه بر ثمرات نظری، می‌تواند قانونگذاری عادی را با رویکرد این شورا در زمینه محدودیت‌های مغایر با این حق آشنا کند. کاوش در رویه شورای نگهبان و استخراج مواردی که این شورا در مقام صیانت از حق دادخواهی افراد، آن‌ها را متضمن سلب یا محدودیت این حق تشخیص داده، سؤال اصلی این پژوهش را رقم می‌زند. مبتنی بر بررسی‌هایی که به روش توصیفی-تحلیلی صورت گرفت، این نتیجه به دست آمد که شورای نگهبان در مقام تطبیق مصوبات مجلس شورای اسلامی با قانون اساسی، با استناد به اصل ۳۴ این قانون، «قابل اعتراض بودن آراء مراجع شبه قضایی»، «الزامی نبودن وضع تشریفات قانونی غیرموجه»، «الزامی بودن تصریح امکان مراجعه به مراجع قضایی»، «الزامی نبودن مراجعه به مراجع غیر قضایی پیش از رسیدگی قضایی»، «عدم انحصار رسیدگی دیوان عدالت اداری به رسیدگی شکلی به آراء مراجع شبه قضایی» و «مصون نبودن افراد از رسیدگی قضایی» را به عنوان تضمینات حق دادخواهی افراد دانسته و عدم رعایت این موارد را محدوده‌کننده یا سلب‌کننده این حق قلمداد کرده است.

کلیدواژگان:

حق دادخواهی، دادگاه دادگستری، شهروندان، شورای نگهبان، حق مسلم.

مشارکت در حکمرانی؛ ثمره انقلاب اسلامی ایران و لزوم تعمیق

نام پدیدآورنده: دکتر سید محمد مهدی غمامی

چکیده:

انقلاب اسلامی ایران، انقلاب در شیوه حکمرانی مستنبد و غیراصولی زمامدارانی بود که ارزشی ذاتی برای مشارکت مردم در همه ساحت های حکمرانی، بصورت موثر و راهبردی قائل نبودند. بویژه آنکه مردم ایران اعتقادات راسخی به موازین اسلامی داشتند و زمانی که سنجه های متعددی را بر نحوه حکمرانی پادشاهان دوره های مختلف اعمال می کردند، حقوق خود و ارزشهای دینی را بشدت تضییع شده ارزیابی می کردند. بنابراین انقلاب اسلامی ایران ضروری این ادراک عمومی جامعه ایرانی می باشد چنانکه مقدمه قانون اساسی ۱۳۵۸ ایران بیان می کند: «سرانجام نارضایی ها و شدت خشم مردم بر اثر فشار و اختناق روزافزون در داخل و افشاگری وانعکاس مبارزه به وسیله روحانیت و دانشجویان مبارز در سطح جهانی، بنیان های حاکمیت رژیم را بشدت متزلزل کرد... اکنون قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به عنوان بیانگر نهادها و مناسبات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه باید راهگشای تحکیم پایه های حکومت اسلامی و ارائه دهنده طرح نوین نظام حکومتی بر ویرانه های نظام طاغوتی قبلی گردد.» بر این اساس جمهوری اسلامی ایران، نظامی است برخاسته از احساس نیاز به مشارکت مردم در عرصه حکمرانی مبتنی بر آموزه های متعدد دینی از جمله امر به معروف و نهی از منکر (اصل هشتم) و تمشیت امور بر اساس مشارکت مردم (اصل ششم). با این وجود این مشارکت مردم آنگونه که لازم بود در عرصه های مختلف تعمیق نیافته است، چنانکه در جزء (۹) بند (۹) سیاست های کلی نظام قانون گذاری (۱۳۹۸) مجددا قوا به تمهید و برنامه ریزی برای «جلب مشارکت حداکثری مردم» در ساحت تقنین مکلف شدند. این مشارکت در حوزه های دیگر نیز سوال اصلی این مقاله را به این شرح شامل می شود که «مبتنی بر الزامات انقلاب اسلامی، در چه حوزه هایی و چگونه باید مشارکت عمومی مردم را بنحو موثر رشد و توسعه داد؟». یافته های این مقاله با تاکید بر زمینه مناسب نظام انقلاب اسلامی و مطالبه عمومی، تصمیم گیری و تصمیم سازی و امر قضا را از مهمترین عرصه های مغفول برای بسط و تعمیق مشارکت ارزیابی کرده است. روش تحقیق در این مقاله توصیفی - تحلیلی است.

کلیدواژگان:

مشارکت، قانون گذاری، قضا، مقررات گذاری، ادراک مردمی

رویکرد نظام جمهوری اسلامی به صیانت از حق فرهنگ و آموزش اقلیت‌های دینی و مذهبی

نام پدیدآورنده: سعید نصرالله زاده، سید محمدجواد حیدری منش

چکیده:

اراده قدرت موسس انقلابیون در تاسیس نظام جمهوری اسلامی بر استواری قوانین اسلامی در جامعه بود به همین جهت جمهوری اسلامی تأیید شد. در تحقق انقلاب نقش اقلیت‌های دینی و مذهبی پایه‌پای سایر مردم پر رنگ بود. آنها در جهت تحقق حقوق و آزادی‌های اساسی خود نقش آفرینی فعال داشتند. به همین جهت پس از پیروزی انقلاب قواعدی بمنظور تضمین و تأمین حقوق آنها وضع شد. این پژوهش در صدد اثبات تحقق حقوق شهروندی اقلیت‌های دینی و مذهبی ایران در حوزه حقوق فرهنگی و معنوی با تأکید بر حق آموزش اقلیت‌هاست. در این پژوهش ضمن تأکید بر روش کتابخانه‌ای، با مطالعه قوانین، مقررات و اسناد الزام‌آور به بررسی رویکرد نظام حقوقی جمهوری اسلامی می‌پردازیم و به این سوال جواب می‌دهیم که آیا حقوق فرهنگی و معنوی اقلیت‌ها بویژه حق آموزش آنها در نظام جمهوری اسلامی تحقق یافته است؟ معنای اقلیت به همان معنای مقرر در قانون اساسی مفروض است. در نهایت پس از بررسی‌ها و با تحلیل مواد قانونی تحقق این حقوق از سوی دولت تأیید شده و به این نتیجه می‌رسیم که اقلیت‌ها در نظام حقوقی جمهوری اسلامی از لحاظ تضمین حقوق فرهنگی و معنوی بویژه حق بر آموزش از جایگاه ممتاز و رفیعی برخوردار هستند.

کلید واژگان:

اقلیت‌های دینی، اقلیت‌های مذهبی، حق آموزش، قانون اساسی، حق فرهنگ، حق معنوی

مطالعه‌ی حق مشارکت شهروندان در قانون‌گذاری متکی بر فناوری‌های نو ظهور

نام پدیدآورنده: محمد رضایی جوزانی، محمدامین حاکمی

چکیده:

حقوق شهروندان مفهومی است که با حقوق سیاسی اقتصادی اجتماعی و فرهنگی تبیین می‌شود و مشارکت شهروندان در قانون‌گذاری از جمله این حقوق است که با توجه به مقتضیات نهاد قانون‌گذاری و جوامع باید به آن اهتمام ورزید. حق مشارکت شهروندان در اداره امور کشور با ابتدایی‌ترین حقوق آنها تعیین می‌شود. با آن که در قانون اساسی واژه شهروندان و حقوق شهروندی استعمال نشده است ولی از عباراتی چون حقوق ملت، حقوق عمومیت حقوق عامه، حقوق فردی اجتماعی یاد شده است. شهروند و مشارکت دو مفهومی است که در عرصه اجتماع و قانون‌گذاری از هم جدا نمی‌شوند فلذا بومی‌سازی مشارکت شهروندان در قانون‌گذاری به عنوان یکی از حقوق سیاسی آن‌ها از جمله یافته‌های نوشته حاضر است که با توجه به مبانی ارزشی و سیاسی کشور تبیین شده است. مقاله حاضر با روش تحلیلی و توصیفی و همچنین روش گردآوری کتابخانه‌ای از اسناد و مقالات علمی یافته‌ها خود را تنظیم نموده است. در نهایت استفاده از فناوری‌هایی همچون کرودلا به عنوان سازوکار اجرایی در به کارگیری حق مشارکت در قانون‌گذاری پذیرفته شده است.

کلید واژگان:

حق مشارکت، قانون‌گذاری، فناوری‌های شهروندی، جمع‌سپاری، کرودلا

الزامات تأمین و تضمین حقوق شهروندی در جمهوری اسلامی ایران از منظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

نام پدیدآورنده: سید محمد کشفی، حسن خاتمی، محمد اسماعیل خاتمی

چکیده:

ظهور حقوق شهروندی را می‌توان مصادف با پیدایش نخستین حکومت‌ها دانست؛ چرا که افراد جامعه به‌حسب جایگاه و مقام خود از حقوق شهروندی برخوردار می‌باشند. دین اسلام، نسبت به حقوق شهروندی اهتمام ویژه‌ای داشته و همواره والیان و آمران حکومت‌ها را به پاسداشت حقوق عامه توصیه می‌نماید. جمهوری اسلامی ایران نیز که داعیه‌دار پرچم اسلام در این برهه از زمان می‌باشد، در زمینه حقوق شهروندی، وضع افتخارآمیزی نسبت به دوران طاغوت دارد. این پژوهش با هدف «احصاء و بررسی الزامات تأمین و تضمین حقوق شهروندی در جمهوری اسلامی ایران از منظر مقام معظم رهبری» با بررسی بیانات ایشان از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۹۹ و بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون به این سوال پاسخ داده است که: «از منظر مقام معظم رهبری، نظام جمهوری اسلامی ایران چه الزاماتی را باید برای تأمین و تضمین حقوق شهروندی دنبال کند؟». نتایج این پژوهش بیان می‌کند که الزامات تأمین و تضمین حقوق شهروندی توسط جمهوری اسلامی از منظر مقام معظم رهبری چهار مورد می‌باشد که عبارت‌اند از: «اجرای عدالت»، «ایجاد رفاه»، «تأمین امنیت» و «برقراری آزادی».

کلید واژگان:

حقوق شهروندی، مقام معظم رهبری، اجرای عدالت، ایجاد رفاه، تأمین امنیت، برقراری آزادی

حق «پوشش زن» و انقلاب اسلامی

نام پدیدآورنده: خانم ساحل گودرزی

چکیده:

پوشش زنان همواره از آن دسته از مسائل بحث‌برانگیز جامعه امروز بوده است. اسلام در راستای سعادت فردی و جمعی انسان‌ها اقدام به صدور احکامی از جمله حجاب نموده است. حجاب شرعی زنان در اسلام برای برخی افراد قابل هضم نیست و به همین دلیل به مخالفت با آن می‌پردازند. این پژوهش در نظر دارد تا موضوع پوشش زنان را در ارتباط با مفاهیمی همچون حقوق بشر و حقوق شهروندی در جامعه ایران اسلامی بررسی نماید. بررسی دیدگاه‌های اصالت فرد و اصالت جامعه نیز در ارتباط با حجاب مورد واکاوی قرار گرفته است. در آخر نیز نگاهی به عملکرد انقلاب اسلامی در زمینه پوشش زنان می‌شود. روش این مقاله توصیفی-کتابخانه‌ای است.

کلید واژگان:

پوشش زن، حق شهروندی، انقلاب اسلامی

تضمین حقوق شهروندان در پرتو نظارت شورای نگهبان بر مصوبات مجلس شورای

اسلامی

نام پدیدآورنده: دکتر ابوالفضل درویشوند، وحید حیدری

چکیده:

تضمین حقوق شهروندان در جامعه و صیانت و پاسداری از آن در مقابل تعدی و تجاوز از جمله اموری است که در نظام‌های سیاسی از درجه اهمیت بالایی برخوردار است. در واقع پس از اینکه حقوق آحاد مردم جامعه، در بالاترین سطح حقوقی و سیاسی؛ یعنی در قانون اساسی، مورد شناسایی قرار گرفت بایسته است طرق صیانت از آنها و نیز نهادهایی که عهده‌دار این مهم هستند، مشخص گردند. در نظام حقوقی ایران، حقوق شهروندان در قانون اساسی و عمدتاً در فصل سوم معین شده است. شورای نگهبان نیز به عنوان دادرس اساسی، بنابر اصول قانون اساسی توأمان ضامن اسلامیت و جمهوریت نظام در حوزه قانونگذاری است. سوالی که در این میان شکل می‌گیرد این است که آیا شورای نگهبان نسبت به تضمین حقوق شهروندان در حوزه قانونگذاری وظیفه‌ای دارد؟ در مقام پاسخ باید گفت که شورای نگهبان از طریق کارویژه «نظارت بر تقنین» و از دو طریق «صیانت از شرع» و نیز «پاسداری از قانون اساسی» به تضمین حقوق شهروندان می‌پردازد. آن چه که این نوشتار در صدد تبیین آن برآمده، بررسی و تحلیل صیانت از حقوق شهروندان از طریق نظارت شورای نگهبان بر مصوبات مجلس شورای اسلامی است. شورای نگهبان در مقام دادرس اساسی و در راستای تضمین حقوق شهروندان، مواردی را که مصوبه مجلس سلب یا محدود کننده «حق حیات»، «حق تظلم خواهی»، «حق مالکیت» و «حق آزادی و منع بازداشت خودسرانه» بوده است را به دلیل مغایرت با موازین شرعی و مواردی که مصوبه مجلس سالب یا محدود کننده «حق بر برابری و منع تبعیض»، «حق بر تأمین اجتماعی» و نیز «حقوق سیاسی»؛ همچون «مشارکت سیاسی»، «آزادی مطبوعات» و «ممنوعیت سانسور»، بوده است را به دلیل مغایرت با اصول قانون اساسی رد کرده و مانع تبدیل شدن آنها به قانون شده است و از این طریق به صیانت از حقوق شهروندان پرداخته است.

کلید واژگان:

شورای نگهبان، حقوق شهروندان، موازین شرعی، قانون اساسی، دادرس اساسی

استنادپذیری منشور حقوق شهروندی در دیوان عدالت اداری

نام پدیدآورنده: دکتر محمدامین ابریشمی راد، حسن شعبانی

چکیده:

با وجود شناسایی بخشی از حقوق ملت در فصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و همچنین قوانین عادی مربوطه، «منشور حقوق شهروندی» -ابلاغی ۱۳۹۵ ریاست جمهوری- از مهم‌ترین اسناد حقوقی پس از انقلاب اسلامی ایران می‌باشد که رسماً به شناسایی حقوقی تحت عنوان حقوق شهروندی پرداخته است. در تحقیق حاضر، در قالبی توصیفی-تحلیلی امکان استناد به منشور حقوق شهروندی در دیوان عدالت اداری مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های این تحقیق نشان داد که با توجه به نقش رئیس‌جمهور در نظام سیاسی و اداری جمهوری اسلامی ایران و اثبات صلاحیت مقررده‌گذاری برای این مقام، منشور حقوق شهروندی را باید به منزله مقرره‌ای دولتی و از حیث سلسله مراتب هنجاری در ذیل قوانین عادی محسوب کرد. لذا، با توجه به اینکه مستنبط از اصول ۱۶۷ و ۱۷۰ قانون اساسی و همچنین رویه دیوان عدالت اداری امکان استناد به مقررات دولتی توسط قضات دیوان وجود دارد، این منشور در حدود قوانین می‌تواند در فرآیند دادرسی دیوان مورد استناد قرار گیرد.

کلید واژگان:

منشور حقوق شهروندی، دیوان عدالت اداری، رئیس‌جمهور، اصل ۱۶۷ قانون اساسی، اصل ۱۷۰ قانون اساسی

الگوی مطلوب رفع نقایص سازوکار دادرسی اساسی در ایران مبتنی بر مفهوم و مبانی آن

نام پدیدآورنده: علی جباری آسا

چکیده:

یکی از برجسته‌ترین وقایع در عرصه حقوق اساسی، توسعه دادرسی اساسی بوده که هدف بنیادین آن حفاظت از اصول قانون اساسی و جلوگیری از هرگونه تخطی نسبت به آن توسط قوای سه‌گانه می‌باشد. نهاد دادرسی اساسی به‌عنوان پاسدار اصول بنیادین مورد وفاق یک ملت و قانون اساسی او، امروزه در اغلب نظام‌های حقوقی جهان به رسمیت شناخته شده‌است. با وجود آن‌که اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به‌واسطه‌ای مجموعه‌ای از نهادهای دارای صلاحیت؛ از جمله شورای نگهبان قانون اساسی، تضمین شده و پاسداری می‌گردد؛ لکن به‌نظر می‌رسد نقایصی در عملکرد مجموعه سازوکارهای نظارت مبتنی بر قانون اساسی وجود دارد؛ نقایصی که برخی از آن در لایه‌ی نظارت هنجاری بوده و برخی دیگر، در لایه‌ی نظارت اجرایی است. حال سؤال اصلی این است که «با توجه به نقایصی که مجموعه‌ی سازوکارهای فعلی دادرسی اساسی در ایران دارد، از میان راهکارهای موجود، کدام مدل مطلوب بوده و قابلیت اجرایی شدن دارد؟» این مقاله با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی، نقایص مجموعه‌ی مکانیسم‌های فعلی دادرسی اساسی در ایران را بازشمرد و ضمن احصاء راهکارهای موجود؛ تکمیل نظارت پسینی را مدل مطلوب می‌داند.

کلید واژگان:

دیوان عدالت اداری، دادرسی اساسی، دادگاه قانون اساسی، شورای نگهبان، نظارت اساسی

نقش دیوان عدالت اداری در حمایت از حقوق زنان

نام پدیدآورنده: دکتر زینب عصمتی، دکتر حامد کرمی

چکیده:

امروزه حقوق زن و خانواده امر بسیار مهمی برای همه جوامع بشری است که همیشه در معرض تعدی و تجاوز از سوی حکومت ها بوده است. در ایران در راستای تحقق و تضمین حقوق شهروندی از جمله حقوق زنان به موجب اصل ۱۷۳ قانون اساسی مرجعی تحت عنوان دیوان عدالت اداری به منظور رسیدگی به شکایات و تظلمات مردم علیه تصمیمات مامورین و اعمال خلاف قانون سازمان های اداری تشکیل شده است. بنابراین هدف اصلی پژوهش حاضر، نقش دیوان عدالت اداری در حمایت و توسعه حقوق زنان است. ویژگی خاص مطالعات حقوقی بویژه در زمینه مطالعات تنوری حقوقی و انتقادی، موجب می شود تا مناسب ترین روش در مطالعات حقوقی روش تحلیلی، توصیفی باشد در این تحقیق نیز از همین روش استفاده شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که حاکمیت دیدگاه های منفی نسبت به زنان و وجود محرومیت های جدی سبب شده که امروزه برای اصلاح این معضل به زنان توجه خاصی مبذول شود. یکی از نهادها و تاسیسات حقوقی مهم که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران پیش بینی شده است دیوان عدالت اداری است دیوان عدالت اداری باید به افراد و گروه هایی که بطور سنتی با دشواری هایی در اجرای حقوق شان برخورد دارند، خصوصاً زنان توجه ویژه ای مبذول دارد. در عرصه دادرسی اداری برای حمایت از حقوق زنان، دیوان عدالت اداری به عنوان عالی ترین مرجع اداری کشور است و دارای نکات مثبتی می باشد امید است با گسترش صلاحیت دیوان، آشنا ساختن زنان با حقوق خود، تلاش در جهت تثبیت حقوق زنان با موازین شرعی و قانونی و محدود ساختن تصدی گری دولت بتوان موقعیت دیوان را طوری ارتقاء داده شود که شهروندان بالاخص زنان جامعه هیچ هراسی برای عدم اجرای عدالت و حقوق خود نداشته باشند و نظام مطلوب دادرسی برای دسترسی این افراد آسیب پذیر به حقوق شان طراحی شود.

کلید واژگان:

دیوان عدالت اداری، حقوق زنان، حقوق بشر، برابری، حمایت اجتماعی

بررسی نقش انقلاب اسلامی در تامین و تضمین حقوق شهروندی در ایران

نام پدیدآورنده: رضا خسروی اسفزار

چکیده:

حقوق شهروندی، از حقوق ذاتی و طبیعی بشریت است در طول تاریخ بین دانشمندان کشورهای مختلف جهان مورد توجه خاص آن ها بوده. قواعد حقوقی در جامعه بدون ضمانت اجرا، کارکرد مورد نظر خود را از دست می دهد و نزد مردم آن کشور از جایگاه احترام برخوردار نخواهد بود. پس از انقلاب اسلامی ایران و تدوین قانون اساسی حقوق شهروندی در ایران باز تعریفی دینی و اجتماعی پیدا کرد. همچنین باید گفت که اصول مختلفی از قانون اساسی در دفاع و صیانت از حقوق شهروندی به آن توجه شده است در جهان امروزی رعایت حریم حقوق عامه در عرصه های مختلف به عنوان یک پدیده اجتماعی، یکی از ضروریات زندگی مردم آن جامعه محسوب می شود. شهروندان عموماً با سلايق و انگیزه های مختلفی در جامعه مشغول کار هستند. از این رو، زندگی اجتماعی مستلزم وجود روابط حقوقی بین افراد و گروه های مختلف جامعه می باشد که باید تحت نظم و قاعده های قانونی درآید، در صورت عدم وجود نظم و ضوابط قانون مند در جامعه، زور، اجحاف، تزویر بر مردم حاکم شده و سبب ایجاد هرج و مرج و بی نظمی و نابسامانی در جامعه خواهد شد. فلذا، حکومت ها در سده های اخیر با تعیین و تدوین قواعد و مقررات مربوطه، در جهت ضمانت اجرایی حقوق شهروندی سیاست خاصی را در جهت تنظیم این مقررات در روابط بین مردم جامعه در پیش گرفته اند.

کلید واژگان:

حقوق شهروندی، انقلاب اسلامی، قانون اساسی، ضمانت اجرا، حقوق عامه

تأثیر انقلاب اسلامی در احیاء و تضمین حقوق شهروندی با نگاه تطبیقی به قانون اساسی

مشروطه

نام پدیدآورنده: محمدصادق داریوند

چکیده:

حقوق شهروندی از جمله مفاهیمی است که در بردارنده حقوق و تکالیف متقابل شهروندان و حکومت در قبال یکدیگر است. وقوع هر انقلابی باعث ایجاد تحول‌های بنیادین در بنیان‌های نظری و عملی آن کشور می‌شود. به دنبال وقوع انقلاب مشروطه، در متمم قانون اساسی مشروطه، فصلی تحت عنوان حقوق ملت به رسمیت شناخته شد لکن به شکل جامع و مانعی به برخی از موضوعات از جمله حقوق شهروندی زن نپرداخته بود. اما به دنبال پیروزی انقلاب اسلامی مردم ایران و استقرار حکومت جمهوری اسلامی و تعیین قانون اساسی، فصل سوم این قانون با نام حقوق ملت به تبیین حقوق شهروندی مردم اختصاص یافت و به میزان قابل توجهی نسبت به قانون اساسی مشروطه و متمم آن، حقوق شهروندی مردم را به رسمیت شناخت. پژوهش و تحقیق حاضر با روش تحلیلی-تطبیقی به بررسی تأثیر انقلاب اسلامی در تأمین و تضمین حقوق شهروندی مردم ایران در مقایسه با قانون اساسی مشروطه و متمم آن و ذکر برخی از مصادیق این تأثیر پرداخته است.

کلید واژگان:

حقوق شهروندی، قانون اساسی، دوران مشروطه، انقلاب اسلامی ایران، جمهوری اسلامی، حقوق زنان، شورای نگهبان، دیوان عدالت اداری

تحول مفهوم آزادی‌های عمومی بعد از انقلاب اسلامی

نام پدیدآورنده: حمیدرضا گرامی پور

چکیده:

این مقاله به تحول مفهوم آزادی‌های عمومی بعد از انقلاب اسلامی در مقایسه تطبیقی با قبل از آن و دوران شاهنشاهی می‌پردازد. سوال اصلی اینست که آیا اساسا تحولی در این مفهوم بعد از انقلاب اسلامی واقع شده است؟ و اگر آری؛ این تحول چه بوده و کدام عوامل و تغییرات نظری و عملی سبب این تحول و تغییر بوده است؟ روش ما در این پژوهش، روش توصیفی - تحلیلی است؛ به این نحو که مفهوم آزادی‌های عمومی را از منبع اصلی دانش حقوق یعنی قانون اساسی قبل و بعد از انقلاب اسلامی استخراج و توصیف کرده و ویژگی‌های آن را در رویکردی تطبیقی نسبت به قبل و بعد از انقلاب اسلامی مورد تحلیل و بررسی قرار می‌دهیم. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که با پیروزی انقلاب اسلامی؛ توجه به نگرش رهبران و واضعان قانون اساسی به مفاهیم بنیادین انسانی و حقوقی از جمله آزادی در بعد نظری، و شکل‌گیری و تحول نهادها و ساختار حکومت بعد از انقلاب اسلامی در بعد عملی؛ معرف تحول عمیق، وسیع و مثبت مفهوم آزادی‌های عمومی در نظام اسلامی و قانون اساسی جمهوری اسلامی بوده است که نمود آن خصوصا در فصل حقوق ملت مشهود است.

کلید واژگان:

آزادی‌های عمومی، حقوق ملت، انقلاب اسلامی، قانون اساسی، متمم قانون اساسی مشروطه

حق، فرهنگ و طبیعت انسانی

نام پدیدآورنده: علی منیعات

چکیده:

انسان خلقتی دارد و به اصطلاح دارای هستی و شخصیت است. با توجه به ابعاد وجودی انسان متوجه می شویم که برای انسان حقوقی است که به صورت فطری حق دارد از آنها بهره مند گردد. با شهرنشین شدن انسان بخشی از احقاق حقوق او در قالب حقوق شهروندی در می آید. یکی از حقوق انسان آگاهی است. از آنجایی که انسان به طور مادرزاد از همه چیز خبر ندارد لذا حق دارد تا بداند و تعلیم داده بشود تا بتواند با آگاهی اقدام نماید. بخشی از این آموزش تربیت نامیده می شود که رفتارهای انسانی را شکل دهی می کند. بعلاوه این آموزش ها ذهنیت ها و اعتقادات را نیز تحت تاثیر قرار می دهد و خود متاثر از محیط است. این آموزش از مقوله فرهنگ می باشد. با توجه به وجود اختلاف نژادی و سلیقه ای فرهنگ ها متفاوتند. حال این سوال در ذهن پیش می آید که چه فرهنگی برای تعلیم انسان شایستگی کامل را دارد. در این مقاله مکاتب مختلف علمی و فلسفی بررسی می گردند تا پاسخ قانع کننده ای را برای این پرسش بیابیم. همچنین سعی بر آن شده تا با کمک فرهنگ اسلامی نقشه راهی برای کمک به احقاق حقوق شهروندی ارائه گردد.

کلید واژگان:

فرهنگ، عصب، فلسفه، حق، معنویت

سازمان‌های مردم نهاد، امتداد خط مردم‌سالاری دینی در برابر بوروکراسی ناشی از استبداد

نام پدیدآورنده: محمدامین حاکمی، مصطفی امانی

چکیده:

مردم دارای جایگاهی حساس و تعیین‌کننده در حکومت اند. به طوری که اگر حکومتی نتواند اقبال مردمی را حفظ کند، محکوم به فناست. نظام مردم‌سالاری دینی با قبول قدرت مردم در اداره‌ی امور کشور، جایگزین نظام‌های استبدادی و خودکامه شده است. در حکومت‌های استبدادی، اداره‌ی امور کشور مردمی نیست، بلکه مبتنی بر بوروکراسی است. بوروکراسی مهم‌ترین عنصر انجام فعالیت در حکومت استبدادی است. بدین ترتیب، نمی‌توان بوروکراسی را متناسب با نظام مردم‌سالاری دینی دانست. سوال این پژوهش آن است که جایگزین بوروکراسی در نظام مردم‌سالاری دینی چیست؟ البته پاسخ این سوال ناظر به کوتاه مدت نیست، بلکه در بلند مدت و تدریجا محقق خواهد شد. در این پژوهش از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده است و گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای است. آن چه نتیجه‌ی این تحقیق بدان اشاره می‌کند، عطف توجه به سازمان‌ها و تشکل‌های مردم نهاد است. تشکل‌های مردم نهاد استعداد آن را دارند که در آینده، به عنوان جایگزین بوروکراسی مطرح شده و انجام فعالیت، خدمات‌رسانی و به طور کل، اداره‌ی امور کشور را بر عهده گیرند. البته این امر، مستلزم رفع نواقص مردم نهادها و گسترش و تقویت آن‌ها است. لکن با استقرار تشکل‌های مردم نهاد، کارآمدی حکومت مبتنی بر مردم‌سالاری دینی افزایش چشم‌گیر خواهد یافت و حقوق شهروندی با ضمانت اجرای کامل‌تری همراه خواهد شد.

کلید واژگان:

مردم‌سالاری دینی، استبداد، بوروکراسی، سازمان‌های مردم‌نهاد، تحول

بررسی اعمال تبعیض مثبت در حق تصدی زنان بر مناصب مدیریتی در نظام حقوقی ایران

نام پدیدآورنده: محمدحمید شهریور

چکیده:

حق تصدی مناصب مدیریتی از مصادیق حقوق شهروندی است که نقش مهمی در پیشبرد مشارکت سیاسی و تصمیم‌سازی شهروندان یک جامعه دارد. این حق در اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و مواد متعددی از نظام حقوقی ایران مورد اشاره قرار گرفته است و بر اعمال آن بدون در نظر گرفتن تبعیضی از جمله تبعیض جنسیتی تأکید شده است. در گذشته در بسیاری از جوامع جهان چنین حقی را برای زنان قائل نبودند و زنان نقشی در اداره جامعه نداشتند. از همین رو در جهان کنونی بسیاری از کشورها به منظور رفع این نابرابری و با هدف بهره‌گیری از توانمندی‌های زنان و مشارکت آنان به عنوان نیمی از افراد جامعه، دست به اقدامات جبرانی مانند اختصاص سهمیه‌ای مشخص برای زنان در تصدی مناصب مدیریتی زدند. این اقدامات ذیل مفهومی تحت عنوان «تبعیض مثبت» یا «اقدام مثبت» تعریف می‌شود. از همین رو و به منظور تحقق عدالت جنسیتی، شورای عالی اداری طی مصوبه‌ای در سال ۱۳۹۶، ۳۰ درصد از پست‌های مدیریتی را به زنان اختصاص داد و علاوه بر امتیاز دیگری، زنان و جوانان را در اولویت تصدی این مناصب قرار داد. اخیراً هیئت عمومی دیوان عدالت اداری این مصوبه را به استناد مغایرت با قوانین مرتبط به شایسته‌گزینی ابطال کرد. این مقاله با روشی تحلیلی-توصیفی سعی در بررسی شرایط و چالش‌های اعمال تبعیض مثبت در خصوص این حق در ضمن صیانت از سایر حقوق شهروندی و رعایت اصل شایسته‌گزینی دارد.

کلید واژگان:

تبعیض مثبت، اقدام مثبت، شایسته‌گزینی، حق تصدی مناصب مدیریتی، حقوق زنان، شورای عالی اداری، دیوان عدالت اداری

سامانه جامع رهگیری امور اداری

نام پدیدآورنده: علی منیعات

چکیده:

با گسترش شهرنشینی، زندگی متمدنانه نیازمند لوازم متعدد و پیچیده ای شده. نیازهایی که زمینه ساز بسیاری از جنگ ها، مناقشات، مهاجرت ها و مسایل مرتبط شد. این چالش ها تنها در سطح بین قومی بلکه به محدوده بین خانواده ای کشیده شد. فطرت و عقل انسانی او را به تشکیل قانون و محکمه برای جلوگیری از تضییع حقوق انسانی سوق داد. با متمدن شدن انسان ادارات نیز وارد چرخه زندگی او شدند و بخشی از آن را تشکیل دادند. اما عواملی همچون خطاهای انسانی، دشمنی و نفس انسان مانع از اجرای درست روندهای مورد نیاز برای زندگی او شدند. حال این سوال پیش می آید که برای جلوگیری از این عوامل چه چاره ای باید اندیشید؟ پاسخ این است که راه مناسب اعمال قدرت از طریق قانون و حکومت برای بازدارندگی است. اما سوال مهمتر این است که این اعمال قانون باید از چه طریقی باشد؟ پاسخ این است که اعمال قانون را از طریق بازرسی و پیگیری هوشمندانه از طریق حکومت قانونی و مشروع باید انجام داد. در این نوشته قصد داریم تا سامانه ای جامع جهت احقاق حقوق انسانی و شهروندی، که از لوازم زندگی متمدنانه است، را معرفی کنیم. سامانه ای که با جمع اوری داده ها و راهنمایی به اجرای فرآیندها کمک می کند.

کلید واژگان:

سامانه، رهگیری، فرایند، بازرسی، دیوان عدالت اداری

چالش‌های فراروی آزادی تجمعات و اعتراضات در جمهوری اسلامی ایران

نام پدیدآورنده: علی شکرالهی، محمدطاهر صفرزاده عربی

چکیده:

آنچه که در ارتباط با اصل ۲۷ قانون اساسی به چشم می‌خورد تصریح بر آزادی عامه مردم در بیان نظرات خود به شیوه جمعی است؛ اما ظهور این آزادی در بستر جامعه با چالش‌هایی مواجه بوده که از جمله آنها وجود شروطی است که در این اصل بدان‌ها اشاره شده و همچنین ملاحظات سیاسی و امنیتی است که معمولاً دولت‌ها را به سمت محافظه‌کاری می‌کشاند. در این نوشتار سعی بر این است تا ابتدا به تبیین این محدودیت‌ها پرداخته شود و در ادامه با روشی توصیفی - تحلیلی و شیوه گردآوری منابع کتابخانه‌ای - اینترنتی به این پرسش‌ها جواب داده شود که آیا اصل آزادی تشکیل اجتماعات و راهپیمایی‌ها با شرط اخذ مجوز قابل جمع است یا خیر؟ وظیفه دولت در به رسمیت شناختن و برگزاری و تشکیل اجتماعات و راهپیمایی‌ها و تضمین حق مذکور برای ملت چیست؟ آیا اصل ۲۷ قانون اساسی می‌تواند مجوزی برای وضع محدودیت‌هایی جهت برگزاری تجمعات و راهپیمایی‌ها باشد و یا اینکه بر اساس این اصل صرف اعلام قصد انجام راهپیمایی کافی به نظر می‌رسد؟ و در انتها پس از نقد مصوبه دولت در اجرایی‌سازی این آزادی، به بیان پیشنهادهایی به منظور عملیاتی‌شدن آن برای استیفای آزادی‌های مشروع مردم خواهیم پرداخت.

کلید واژگان:

حقوق عامه، آزادی بنیادین، تجمعات، اعتراضات، اصل بیست و هفت قانون اساسی

ظرفیت‌های فناوری حقوقی برای تضمین حقوق عامه و ارتقاء ضمانت اجرای آن

نام پدیدآورنده: مهدی فلاحیان، محمدعلی فراهانی

چکیده:

نظام حقوقی هر کشور به‌مثابه قطعه مهم و بنیادین پازل نظام حکمرانی آن کشور در سیر تاریخی خود تطورات و تغییرات جدی را تجربه کرده تا خود را با اقتضائات و ظرفیت‌های جدید همراه نموده و از فرصت‌های نوین در دسترس، بیشترین بهره را ببرد. در همین راستا، فناوری حقوقی یکی از مهم‌ترین تحولاتی است که نظام‌های حقوقی دنیا باهدف تحقق مأموریت‌های خود از جمله تضمین حقوق عامه از آن بهره جسته‌اند.

در این نوشتار تلاش شده با استفاده از روش کتابخانه‌ای و مطالعات تجربیات بین‌المللی در بهره‌گیری از ظرفیت‌های فناوری حقوقی، فرصت‌های قابل‌استفاده فناوری حقوقی در راستای تضمین حقوق عامه و ارتقاء ضمانت اجرایی آن را تشریح نماید.

مطالعه‌ای که نشان می‌دهد، فناوری حقوقی با ایجاد بستری برای ارتقاء آگاهی مردم از حقوق خود، جمع‌سپاری امور حاکمیتی و مشارکت مردم در حوزه‌های مختلف از جمله نظارت، تقنین علاوه بر افزایش سرمایه اجتماعی حاکمیت و اعتماد مردمی، ضمانت اجرایی فراحقوقی و به مراتب قوی‌تر در راستای تضمین حقوق عامه ایجاد نماید. گرچه نظام حقوقی ایران علی‌رغم عمر بیش از چهار دهه‌ای فناوری حقوقی، در ابتدا مسیر آن ایستاده و بهره‌گیری درست و کارآمد از این فرصت مستلزم مواجهه درست و حرفه‌ای همراه با شناخت کامل از ابعاد آن است.

کلید واژگان:

فناوری حقوقی، حقوق عامه، ضمانت اجرای فراحقوقی، جمع‌سپاری، نظارت غیرمتمرکز

ملازمه مفاهیم حقوق شهروندی با تأکید بر نظام حقوقی ایران

نام پدیدآورنده: سودا امیری زرگ آباد، زهرا پیراسته فر

چکیده:

زندگی بشر از بدو پیدایش بر این کره خاکی، به شیوه های مختلفی صورت پذیرفته است. در حقیقت به اقتضای شرایط حاکم، انسان ها پدیده هایی همانند غارنشینی و روستا نشینی را تجربه کرده اند. در حال حاضر اغلب انسان ها به صورت شهر نشینی زندگی می کنند و حقوق شهروندی قواعد حاکم بر تنظیم روابط افراد در جوامع شهری است. در حقیقت تمامی افرادی که تابعیت کشوری را دارند، از این حقوق برخوردار می باشند و نباید تبعیضی در این رابطه روا داشت. در طول حیات بشر، بخصوص از زمان پیدایش تمدن های بشری، در کشورهایی که صاحب تمدن بوده اند، ریشه هایی از حقوق شهروندی ولو به صورت ابتدایی را می توان مشاهده کرد. امروزه نیز که جوامع در سطح سیاسی خویش به بلوغ کافی رسیده اند و به عبارتی می توان گفت هر کشوری نظام سیاسی مخصوص به خود را داراست نقش حقوق شهروندی از اهمیت والاتری برخوردار گشته است. بنابراین کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نیست لذا آنچه در این مقاله مد نظر است، بررسی تأثیر حقوق شهروندی بر نظام حقوقی ایران می باشد. زیرا نظام حقوقی کشورهای جهان علی الخصوص ایران، فقط در قانون اساسی خلاصه نمی شود و حقوق شهروندی به عنوان یک حقوق فطری تأثیر بسزایی را می تواند ایفا نماید.

کلید واژگان:

شهروند، نظام حقوقی، سیر تحول تاریخی، منشور حقوق شهروندی، حقوق شهروندی

بررسی ماهیت و اصول دادرسی منصفانه و نقض آن در رژیم شاهنشاهی پهلوی

نام پدیدآورنده: دکتر علی غلامی، محمد آدمی

چکیده:

اصول دادرسی منصفانه شامل عناوینی نظیر اصل برائت، حفظ حریم خصوصی، بهره مندی از حقوق دفاعی، مستند بودن به قانون، منع و عدم شکنجه، حق تجدید نظر خواهی، رسیدگی علنی و... است، کامل ترین راهکار برای عدالت قضایی به عنوان اصلی ترین فرع عدالت اجتماعی، رعایت اصول دادرسی منصفانه است. در این پژوهش نگارندگان با بررسی مفاهیم مبنایی مرتبط با اصول دادرسی منصفانه تلاش کرده اند، به تعریفی جامعی از این مفهوم اشاره نمایند و سیر تدوین و تحول قوانین مختلف خصوصاً قوانین جزایی را مورد توجه قرار دهند. علت پرداختن به این موضوع در این بازه زمانی، شرایط، منحصر به فرد ایران در زمان حاکمیت رژیم پهلوی خصوصاً تحولات سیاسی- اجتماعی آن روزگار و نیز نقش ویژه نظام قضایی در زندگی مردم بوده است. نگارندگان با روش توصیفی تحلیلی در پی پاسخ به این سوال هستند که تا چه میزان اصول دادرسی منصفانه در رژیم پهلوی نقض یا رعایت گردیده است؟. دیگر علت پرداختن به این مسئله در سیستم قضایی رژیم پهلوی توجه به فرمان رهبر معظم انقلاب در مقابله با جریان تحریف بوده است، چرا که هم چنان برخی با آدرس های غلط رژیم پهلوی را مهد آزادی و رعایت حقوق اشخاص در بین حاکمیت های مختلف ایران میدانند در حالی که در این پژوهش با بررسی عملکرد نهادهای مختلف اجرایی، قضایی، انتظامی و دادگاه های رژیم پهلوی. عملاً، این رژیم یکی از ضعیف ترین عملکردها را در بحث اصول دادرسی منصفانه داشته است، و بارها به بدترین شکل ممکن توسط نهادهای بین المللی حقوق بشری متهم به نقض آزادی و امنیت انسان ها شده است. در پژوهش های متعدد درباره ی اصول دادرسی منصفانه و ابعاد آن تحقیق به عمل آمده است اما از لحاظ بررسی رعایت این اصول در رژیم پهلوی کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

کلید واژگان:

دادرسی منصفانه، شکنجه، تحریف، رژیم پهلوی، نقض حقوق بشر

امکان‌سنجی تحقق مفهوم حاکمیت از مشروطه تا انقلاب اسلامی

نام پدیدآورنده: محمدرضا محمدی

چکیده:

حاکمیت یکی از بنیادین‌ترین مفاهیم حقوق عمومی و علوم سیاسی است که هر تغییری در این مفهوم کل حقوق عمومی و علوم سیاسی و روابط قدرت با مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اما این مفهوم در حقوق ایران به یک تنقیح مفهومی نرسیده است. مسئله این تحقیق، بررسی مفهوم حاکمیت به مثابه‌ی یک پدیدار حقوقی و سیاسی بود تا به این برسد که از حیث مفهومی در پس دو انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی، چه مفهومی به عنوان حاکمیت محقق شده است.

آنچه محصول این تحقیق بود این است که مفهوم حاکمیت در ایران مدرن همواره مفهومی چند پاره بوده و هرگز نتوانسته به یک وحدت در توضیح خود برسد. این چندپارگی محصول تلاش نیروهای متضاد در اعصار مختلف و تأثیرگذاری آنها در شکل‌گیری این مفهوم در نظام حقوقی ایران بوده و هست.

تحقیق حاضر با بررسی دکترین‌های حقوقی و اقوال جریان‌های متضاد با روش استنباطی و تفسیری و استدلالی به صورت اسنادی و رجوع به متن حقوقدانان و تقریر نظریاتشان، سعی در صورت‌بندی نظری پدیدار حاکمیت داشت برای نشان دادن این چند پارگی.

کلید واژگان:

حاکمیت، ولایت، مشروطه، اصل طراز، حاکمیت ملی، ولایت فقیه

تحلیل آزادی تجمعات و تظاهرات در نظام حقوقی ایران و اسناد بین المللی

نام پدیدآورنده: سرکار خانم فاطمه جنگجوی خلجان، حسینعلی کلهر

چکیده:

یکی از ارزنده ترین آزادی های قرن بیستم آزادی اجتماعات است، خداوند عزوجل «آزادی» را در انسان به ودیعه گذاشت تا انسان بتواند با اختیار خود، در هر زمان و مکانی به انسانهای دیگر بیوندد. آزادی اجتماع یا حق آزادی اجتماع، که به طور گستردهای در سطح بین المللی، منطقیهای و ملی در اسناد مختلف حقوق بشری در زمره حقوق مدنی و سیاسی به رسمیت شناخته شده است: این آزادی افراد را قادر میسازد به طور جمعی مصالح و منافع مشترکشان را بیان نموده یا ارتقاء ببخشند و از آنها دفاع نمایند، قانونگذار اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز این حق را برای ایرانیان به رسمیت شناخت تا بتوانند برای تبادل دیدگاهها و بیان مطالباتشان، اجتماعات قانونی موقتی تشکیل دهند. بر اساس اصل ۲۷ قانون اساسی ایران، ضروری است. «عدم اخلال به مبانی اسلام» و «عدم حمل سلاح» برای تشکیل اجتماعات موقتی یا عمومی، دو شرط همچنین اطلاع دادن جهت برگزاری اجتماعات یا اخذ مجوز از دیگر چالش ها و موانعی است که در این آزادی برای افراد متصور است. از اینرو در این مقاله، ضمن واکاوی آزادی اجتماعات در حقوق ایران، بطور ویژه به چالش های تحقق این آزادی از جمله: مسالمت آمیز بودن، مخل نبودن به مبانی اسلام و اخذ مجوز با توجه به اسناد بین المللی پرداخته خواهد شد.

کلید واژگان:

تجمعات، تظاهرات، آزادی، مسالمت آمیز، محدودیت آزادی تجمعات.

نقد و بررسی طرح اصلاح موادی از قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری از منظر حقوق شهروندی

نام پدیدآورنده: دکتر غلامرضا مولاییگی، ولی الله حیدرنژاد

چکیده

دیوان عدالت اداری در ایران به عنوان یکی از دستاوردهای بزرگ انقلاب شکوهمند اسلامی، جایگاه والا و ارزشمندی در نظام قضایی ایران و نقش آفرینی در احقاق حقوق شهروندی داشته است. بخشی از حقوق شهروندی افراد جامعه به حقوق آنها در ارتباط ادارات و سازمان‌های دولتی و مؤسسات عمومی غیردولتی مربوط می‌شود که با توجه به ماهیت حقوق عمومی که خصلت نابرابر طلب دارد قدرت سیاسی و اداری که رسالت آن حفظ منافع عام بوده و از نیروی دولتی بهره‌ور است، در یک طرف معادله واقع شده و در سوی دیگر اشخاص خصوصی وجود دارند که از منافع شخصی خود دفاع می‌کنند که این نابرابری ممکن است تضییع حقوق عامه را در پی داشته باشد لذا تضمین و حمایت از حقوق عمومی شهروندان در مقابل و برخورد با ادارات، سازمان‌های دولتی و مؤسسات عمومی غیردولتی در قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری در صلاحیت دیوان عدالت اداری حائز اهمیت است. قوانین مرتبط با تشکیلات و صلاحیت دیوان عدالت اداری از ابتدای تأسیس این نهاد، تحولات مختلفی را شاهد بوده است و قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری به عنوان آخرین اراده قانونگذار در سال ۱۳۹۲ به تصویب رسیده است و با گذشت ۸ سال از تصویب قانون و آشکار شدن نقایص و نقاط ضعف آن، طرح اصلاح موادی از قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری طی دو مرحله در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۹ اعلام وصول گردیده است که در این پژوهش با عنایت به تغییرات گسترده قانون، با روش توصیفی تحلیلی، تأثیر طرح اصلاحی بر حقوق شهروندی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است.

کلید واژگان:

دیوان عدالت اداری، طرح اصلاحی، حقوق شهروندی، هیأت تخصصی، صلاحیت.